

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี*

THE CHARACTERISTICS OF UNDERGRADUATE STUDENT' DIGITAL CITIZENSHIP

พิมพ์ตะวัน จันทัน

Pimtawan Jantan

มารุต พัฒผล

Marut Patpol

สิริวรรณ ศรีพหล

Siriwan Sripahol

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakarinwirot University, Thailand

E-mail: pimtawan.viewy@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาของพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรีและ 2) ศึกษาคุณลักษณะของพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรีกลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์ที่สอนระดับปริญญาตรี นิสิต นักศึกษา และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รวม 126 คน โดยใช้วิธีการการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาของพลเมืองดิจิทัลเป็นเรื่องการขาดวิจาร์ณญาณในการใช้สื่อและเทคโนโลยี ขาดการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงของข้อมูล และขาดจริยธรรมในการใช้สื่อเทคโนโลยี 2) คุณลักษณะของพลเมืองดิจิทัลแบ่งเป็น 5 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ทักษะการใช้เทคโนโลยี มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีเจตคติที่ดี เคารพสิทธิ เสรีภาพ และความคิดเห็นของผู้อื่น ใช้เทคโนโลยีภายใต้กฎหมายกำหนด ด้านที่ 2 การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีความรับผิดชอบต่อสังคม เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านที่ 3 การมีจริยธรรมในการใช้สื่อดิจิทัล มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีมารยาทในการใช้สื่อดิจิทัล ใช้สื่อดิจิทัลโดยการคำนึงถึงหลักคุณธรรม ด้านที่ 4 ทักษะการมีวิจาร์ณญาณในการใช้สื่อ มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีความสามารถในการใช้ การเข้าใจ การเข้าถึงสื่อและข้อมูลดิจิทัล มีวิจาร์ณญาณในการใช้สื่อดิจิทัล และด้านที่ 5 ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ป้องกันภัยคุกคามบนโลกออนไลน์และการคำนึงถึงความปลอดภัยในการใช้งานและการเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัว

* Received 9 October 2020; Revised 18 December 2020; Accepted 19 December 2020

คำสำคัญ: คุณลักษณะ, ความเป็นพลเมืองดิจิทัล, นิสิตปริญญาตรี

Abstract

The objectives of this research article were to study problems and challenges of undergraduate students' digital citizenship and study the characteristics of undergraduate students' digital citizenship. The sample consisted of 126 university teachers, students, the Academic Affairs Department officers in Srinakharinwirot University. The current research study was conducted by means of an in - depth interview and a survey with the use of interviews and questionnaires. The statistical data analysis comprised frequency, percentage, mean. The results revealed that first, the problems of being a digital citizen lie in the lack of good judgement while being engaged in media and technology, the lack of factual analysis, and the lack of good ethics in using media and technology. Second, the characteristics of digital citizenship could be divided into five aspects. The first lies in the technological skills, which involve knowledge and skills to utilize technology, good attitudes, respect of others' rights and freedom of expression, and respect of laws and regulations. The second aspect deals with interaction with others, which involves social responsibilities and participation in social events to benefit the community. The third aspect is developing good ethics in using digital media, which revolves around having appropriate manners while using digital media and taking morals and ethics into account. The fourth aspect deals with having good judgment in using media, which involves the ability to use, understand, and access digital data and having good judgement and discretion in using the digital media. The final aspect is essentially the skills to maintain one's own security in the virtual world, which involves the prevention of online threats and attempts to preserve safety and personal information.

Keywords: The Characteristics, Digital Citizenship, Undergraduate Students

บทนำ

โลกกำลังก้าวสู่ยุคดิจิทัล (Digital age) หรือ โลกที่ไร้พรมแดนอย่างเต็มรูปแบบ ไม่มีขอบเขตในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การติดต่อสื่อสารเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตกับคนในทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะใน

วัยรุ่น มีการแพร่กระจายของสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศที่หลากหลายอย่างรวดเร็ว มีการรับส่งสารผ่านการใช้อุปกรณ์การติดต่อสื่อสารต่าง ๆ เช่น ทวี โทรศัพท์ แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ ฯลฯ ปัจจุบันมีการสำรวจการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือนสะท้อนถึงปัญหาของเยาวชนไทยในการใช้เทคโนโลยีอย่างไร้ประโยชน์ ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2561 พบว่า ประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป มีสัดส่วนการใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้น มากขึ้นในทุกกลุ่ม โดยเฉพาะประชากรที่มีอายุระหว่าง 15 - 24 มีอัตราการใช้อินเทอร์เน็ตสูงกว่ากลุ่มอื่น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) และจากผลการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชนไทย พบว่า เด็กและเยาวชนไทยมีพฤติกรรมใช้อินเทอร์เน็ตในการเล่นสื่อออนไลน์ที่ไม่เป็นประโยชน์ที่ส่งผลกระทบด้านลบ 3 ด้าน คือ 1) ด้านร่างกายจากการเล่นสื่อออนไลน์เป็นเวลานานจึงเกิดการอ่อนเพลียและเกิดโรคต่าง ๆ ได้ง่าย 2) ด้านจิตใจและอารมณ์เกิดความหมกมุ่นการเสพสื่อออนไลน์มากเกินไป ทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวในวัยรุ่น และ 3) ด้านสังคมคือ การขาดการสื่อสารและมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง เพราะใช้เวลาในการเล่นอินเทอร์เน็ตมากเกินไป พฤติกรรมเหล่านี้จะเกิดขึ้นรุนแรงในวัยรุ่นในระดับชั้นมัธยมศึกษาจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งปัญหาด้านสังคมจะเกิดมากที่สุดกับเด็กในมหาวิทยาลัย เพราะเมื่อเข้ามาเรียนที่มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ห่างไกลครอบครัว ทำให้มีเวลาว่างหลังเลิกเรียนเป็นจำนวนมาก จึงใช้เวลาเหล่านั้นในการเล่นสื่อออนไลน์ เกม หรือวิดีโอต่าง ๆ ทำให้ไม่มีเวลาในการตั้งใจเรียนเท่าที่ควร (ภัทริกา วงศ์อนันต์นันท, 2557) แต่ในอีกทางหนึ่งการใช้สื่อออนไลน์ในยุคดิจิทัลเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์อย่างยิ่งในหลายด้าน จากผลการสำรวจการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า เทคโนโลยีเป็นสิ่งที่จะช่วยเพิ่มโอกาสทางการศึกษา ให้สะดวก รวดเร็ว เท่าทันและทั่วถึง ในผู้เรียนทุกเพศทุกวัยและทุกระบบการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ถ้ามีการใช้อย่างถูกต้องและรู้ประโยชน์ การใช้เทคโนโลยีนี้นั้นสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและสร้างความเท่าเทียมในการรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ สะดวก รวดเร็วและก้าวทันสถานการณ์โลกอย่างสม่ำเสมอไม่มีขีดจำกัดทางการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนจึงต้องสร้างให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่ก้าวทันต่อการใช้เทคโนโลยีได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมและสร้างสรรค์ทันต่อสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558) จึงมีการสร้างองค์ความรู้เรื่องความเป็นพลเมืองผ่านการจัดการศึกษาโดยการระบุไว้อย่างชัดเจนในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ที่ให้ทำการจัดการเรียนการสอนสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ตั้งแต่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่ในระดับมหาวิทยาลัยยังไม่มีภาระบ่งชี้ชัดเจนและจากการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) และจากผลการวิจัยเรื่อง

พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชนไทย ในช่วงต้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ควรออกแบบการเรียนการสอนเพื่อสร้างคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดิจิทัลทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 1 ทักษะการใช้เทคโนโลยี มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีเจตคติที่ดี เคารพสิทธิ เสรีภาพ และความคิดเห็นของผู้อื่น ใช้เทคโนโลยีภายใต้กฎหมายกำหนด ด้านที่ 2 การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีความรับผิดชอบต่อสังคม เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านที่ 3 การมีจริยธรรมในการใช้สื่อดิจิทัล มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีมารยาทในการใช้สื่อดิจิทัล ใช้สื่อดิจิทัลโดยการคำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรม ด้านที่ 4 ทักษะการมีวิจารณญาณในการใช้สื่อ มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีความสามารถในการใช้ การเข้าใจ การเข้าถึงสื่อและข้อมูลดิจิทัล มีวิจารณญาณในการใช้สื่อดิจิทัล และด้านที่ 5 ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ป้องกันภัยคุกคามบนโลกออนไลน์และการคำนึงถึงความปลอดภัยในการใช้งานและการเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัว คือนิสิต นักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยที่มีความรู้ความสามารถ และโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีแต่ยังขาดทักษะของความเป็นพลเมืองดิจิทัล และจากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมา มีงานวิจัยด้านการสร้างความเป็นพลเมืองในมิติต่าง ๆ เช่น การวัดและประเมินผล การสำรวจทักษะความเป็นพลเมืองในนักเรียน อยู่จำนวนหนึ่ง แต่ยังไม่พบว่ามีงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดิจิทัลในระดับมหาวิทยาลัย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรีขึ้นเพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตนักศึกษาในอีกมิติหนึ่งที่ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบันและจักเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อชาติบ้านเมืองและโลก

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี มีการใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ระหว่างวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาจากแหล่งข้อมูลเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศึกษา ตำรา เอกสารและงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองดิจิทัลว่ามีลักษณะอย่างไร นักวิชาการรวมถึงงานวิจัยต่าง ๆ ในประเทศไทยและต่างประเทศ นิยามแนวคิดของพลเมืองดิจิทัล ความหมายของพลเมืองดิจิทัล ความสำคัญของพลเมืองดิจิทัลและคุณลักษณะและองค์ประกอบเชิงพฤติกรรมของพลเมืองดิจิทัล ว่าอย่างไร

และในปัจจุบันสภาพปัญหาของพลเมืองดิจิทัลในระดับปริญญาตรีเป็นอย่างไร (Choi, M., 2016); (Coleman, S. & G. B. J., 2009); (Johnson, D. W., & Johnson, R. T., 2017)

ขั้นที่ 2 เลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือคณาจารย์ นักศึกษาระดับปริญญาตรีและเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 126 คน เลือกโดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง และนำมาแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่ม 1 กลุ่มตัวอย่างโดยการสัมภาษณ์ จำนวน 25 คน ประกอบด้วย คณาจารย์สอนระดับปริญญาตรี 5 คน นิสิต นักศึกษาระดับปริญญาตรี 15 คน และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 5 คนและกลุ่ม 2 กลุ่มตัวอย่างโดยการสำรวจ คือ คณาจารย์สอนระดับปริญญาตรี 40 คน และนิสิต นักศึกษาระดับปริญญาตรี 61 คน รวม 101 คน

ขั้นที่ 3 ออกแบบเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ 1) สภาพปัญหาของพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี 2) คุณลักษณะของพลเมืองดิจิทัล โดยใช้วิธีการการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview)

ขั้นที่ 4 ดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและจากการสัมภาษณ์ โดยมีวิธีการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองดิจิทัลทั้งความหมายและความสำคัญและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัล 2) ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง คือ คณาจารย์ นักศึกษาระดับปริญญาตรีและเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองเรื่องของสภาพปัญหาพลเมืองดิจิทัลว่ามีประเด็นใดบ้างและคุณลักษณะของพลเมืองดิจิทัลควรเป็นอย่างไรและนำมาสังเคราะห์ 3) สำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างคือ คณาจารย์ นักศึกษาระดับปริญญาตรีโดยวิธีการให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเพื่อนำผลที่ได้มาสกัดข้อมูลหาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัล 4) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เรียบเรียง สรุปและอภิปรายผลการวิจัย 5) จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์และนำเสนอผลการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มคัดเลือกแบบอาสาสมัคร (Voluntary Sampling) คือ คณาจารย์สอนระดับปริญญาตรี นิสิต นักศึกษาระดับปริญญาตรี และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รวม 126 คน

เครื่องมือการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือการวิจัยที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ 1) สภาพปัญหาของพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี 2) คุณลักษณะของพลเมือง

ดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรีและนำเครื่องมือไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านพลเมืองศึกษาและการสอนสังคมศึกษาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การเก็บข้อมูล

การดำเนินการวิจัย โดยการสัมภาษณ์และสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) โดยจะทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องในเรื่องของสภาพปัญหาพลเมืองดิจิทัลว่ามีประเด็นใดบ้างและคุณลักษณะของพลเมืองดิจิทัลควรเป็นอย่างไร ต่อมาจะทำการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเพื่อนำผลที่ได้มาสกัดข้อมูลหาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยวิธีการสัมภาษณ์และสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) การวิเคราะห์ข้อมูลจะแบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์คำหลัก (Domain Analysis) และตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติคือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาของพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปประเด็นได้ ดังนี้ **ประเด็นที่ 1** นิสิต นักศึกษาไม่รู้เท่าทันสื่อดิจิทัล ใช้สื่อดิจิทัลในทางที่ผิด หลงเชื่อภาพที่สื่อนำเสนอโดยขาดการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจน อาทิ ข่าว Fake News ที่นำมาส่งต่อ ๆ กันตามกระแส โดยไม่ผ่านการไตร่ตรองและการคัดกรองข้อมูล การคัดลอกงานโดยขาดการอ้างอิง เป็นต้น **ประเด็นที่ 2** การขาดวิจารณญาณในการรับสื่อ ขาดการคิดวิเคราะห์ในการรับสื่อและเสพข่าวสารต่าง ๆ รวมถึงขาดการตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ชัดเจน ก่อนที่จะนำมาส่งต่อกัน เช่น ในแอปพลิเคชัน Line Facebook Instagram Twitter ที่มีการส่งต่อสิ่งต่าง ๆ โดยขาดการใช้วิจารณญาณในการตรวจสอบ ทำให้เกิดอุปสรรคต่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเองและ **ประเด็นที่ 3** การขาดคุณธรรมจริยธรรมในการใช้สื่อ เช่น การแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งต่าง ๆ บนโลกออนไลน์โดยขาดการคำนึงถึงหลักมนุษยธรรม ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อนเป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาในสังคมไทยและจากผลการสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการใช้สื่อและเทคโนโลยีในทางที่ผิด คิดเป็นร้อยละ 22.41 ขาดการวิเคราะห์ข้อมูล ขาดวิจารณญาณในการรับข้อมูลข่าวสารและการใช้เทคโนโลยี คิดเป็นร้อยละ 20.69 ความไม่พร้อมของอุปกรณ์ในการเข้าถึงสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล คิดเป็นร้อยละ 15.52 และเรื่องการขาดความรู้ ความเข้าใจ ความพร้อม และ

ทักษะในการใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยี คิดเป็นร้อยละ 12.07 จากการสังเคราะห์ข้อมูล ทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) และการสำรวจความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปได้ว่า สภาพปัญหาของพลเมืองดิจิทัลเป็นเรื่องการขาดวิจาร์ณญาณในการใช้สื่อและเทคโนโลยี ขาดการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงของข้อมูล และขาดจริยธรรมในการใช้สื่อเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังการขาดความรู้ ความเข้าใจ ความพร้อม และทักษะในการใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยี

2. คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี

2.1 ผลการศึกษาจากแหล่งข้อมูลเอกสาร

จากการศึกษาตำรา เอกสารและงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ เกี่ยวข้อง ได้ให้ความหมายของพลเมืองดิจิทัล หมายถึง บุคคล ประชาชน ราษฎร ที่เป็นสมาชิกของรัฐ หรือเมืองพลเมืองดิจิทัลที่ได้รับการรับรองจากรัฐ ให้เป็นสมาชิกของรัฐ มีสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ ในฐานะสมาชิกของรัฐตามกฎหมายหรือข้อกำหนดของรัฐการปกครองนั้น ปฏิบัติตามกฎ กติกา ระเบียบ แบบแผนหรือข้อบังคับทางสังคมอย่างเคร่งครัด มีการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ มีสิทธิ เสรีภาพ ภายใต้กฎหมายหรือข้อระเบียบบังคับของรัฐและปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ มีคุณธรรม มีความเคารพต่อตนเองและผู้อื่น ภายใต้กฎหมายกำหนด ปฏิบัติตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งสามารถวัดได้จากคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี 5 ด้าน โดยแต่ละด้านมีพฤติกรรมบ่งชี้ ดังตารางต่อไปนี้

คุณลักษณะ (ด้าน)	พฤติกรรมบ่งชี้
ด้านที่ 1 ทักษะการใช้เทคโนโลยี	มีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยี มีเจตคติที่ดี เคารพสิทธิของผู้อื่น ใช้เทคโนโลยีภายใต้กฎหมายกำหนด มีมุมมองที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยี ใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้อง
ด้านที่ 2 การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น	มีความรับผิดชอบต่อสังคม การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม มีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชน ปฏิบัติตามกฎหมายทางสังคมที่กำหนด
ด้านที่ 3 การมีจริยธรรมในการใช้สื่อดิจิทัล	มารยาทในการใช้สื่อดิจิทัล ใช้สื่อดิจิทัลโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ใช้สื่อดิจิทัลโดยคำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรม มีสติในการใช้สื่อดิจิทัล
ด้านที่ 4 ทักษะการเข้าถึงสื่ออย่างมีวิจาร์ณญาณ	สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีได้ มีความสามารถในการใช้ การเข้าใจ การเข้าถึงสื่อข้อมูลดิจิทัล มีวิจาร์ณญาณในการใช้สื่อดิจิทัล

คุณลักษณะ (ด้าน)	พฤติกรรมบ่งชี้
	มีความเข้าใจในการใช้สื่อดิจิทัล
ด้านที่ 5 ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์	การเข้าถึงสื่อดิจิทัลอย่างปลอดภัย การป้องกันภัยคุกคามบนโลกออนไลน์ การคำนึงถึงความปลอดภัยในการเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัว มีแนวทางในการรักษาความปลอดภัยในการใช้เทคโนโลยี

2.2 ผลการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่าง คือ คณาจารย์สอนระดับปริญญาตรี 5 คน นิสิต นักศึกษาระดับปริญญาตรี 15 คน และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการของมหาวิทยาลัย จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 25 คน สามารถสรุปได้ ดังนี้

2.2.1 ผลของการสัมภาษณ์พฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่างบุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปพฤติกรรมบ่งชี้ของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี ดังตารางต่อไปนี้

คุณลักษณะ (ด้าน)	พฤติกรรมบ่งชี้
ด้านที่ 1 ทักษะการใช้เทคโนโลยี	ใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลให้เกิดประโยชน์ มีเจตคติที่ดีในการใช้เทคโนโลยี เคารพสิทธิผู้อื่นในการใช้สื่อดิจิทัล ใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลภายใต้กรอบกฎหมาย มีมุมมองด้านบวกต่อเทคโนโลยี
ด้านที่ 2 การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น	มีสติและมีความรับผิดชอบในการใช้สื่อดิจิทัล มีจิตสาธารณะและเข้าร่วมกิจกรรมอาสาในสังคม มีส่วนร่วมกับการกิจกรรมชุมชน ปฏิบัติตามข้อกำหนดของสังคมที่กำหนด
ด้านที่ 3 การมีจริยธรรมในการใช้สื่อดิจิทัล	มีมารยาทในการใช้สื่อดิจิทัล ใช้สื่อดิจิทัลโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ใช้สื่อดิจิทัลโดยคำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรม เป็นพลเมืองที่ใช้สื่อในทางที่ถูกต้องและมีความเหมาะสม
ด้านที่ 4 ทักษะการเข้าถึงสื่ออย่างมีวิจารณญาณ	ติดตาม ให้ความสนใจต่อสื่อดิจิทัล มีความรู้ความเข้าใจในสื่อดิจิทัล มีวิจารณญาณ การคิดวิเคราะห์ แยกแยะในการใช้สื่อดิจิทัล การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล
ด้านที่ 5 ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์	ไม่เปิดเผยข้อมูลจากความเป็นจริงหรือการเปิดเผยข้อมูลของผู้อื่น

คุณลักษณะ (ด้าน)	พฤติกรรมบ่งชี้
	มีการเข้าถึงสื่อดิจิทัลอย่างปลอดภัย
	มีการป้องกันภัยคุกคามบนโลกออนไลน์

2.2.2 สังเคราะห์ความสอดคล้องของผลการศึกษาคูณลักษณะ ความเป็นพลเมืองดิจิทัลจากเอกสารและจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาคูณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลจากแหล่งข้อมูล
เอกสารและจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังตารางต่อไปนี้

คุณลักษณะ (ด้าน)	พฤติกรรมบ่งชี้		ความ สอดคล้อง
	การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร	สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง	
ด้านที่ 1 ทักษะการใช้ เทคโนโลยี	มีความรู้และทักษะในการใช้	ใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลให้เกิด	✓
	เทคโนโลยี	ประโยชน์	
	มีเจตคติที่ดี	มีเจตคติที่ดีในการใช้เทคโนโลยี	✓
	เคารพสิทธิของผู้อื่น	เคารพสิทธิผู้อื่นในการใช้สื่อดิจิทัล	✓
	ใช้เทคโนโลยีภายใต้กฎหมาย กำหนด	ใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลภายใต้ กรอบกฎหมาย	✓
	มีมุมมองที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยี ใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้อง	มีมุมมองด้านบวกต่อเทคโนโลยี	✓ x
ด้านที่ 2 การ มีปฏิสัมพันธ์ กับผู้อื่น	มีความรับผิดชอบต่อสังคม	มีสติและมีความรับผิดชอบในการ ใช้สื่อดิจิทัล	✓
	การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่เป็น ประโยชน์ต่อสังคม	มีจิตสาธารณะและเข้าร่วม กิจกรรมอาสาในสังคม	✓
	มีส่วนร่วมกับการกิจกรรมชุมชน	มีส่วนร่วมกับการกิจกรรมชุมชน	✓
	ปฏิบัติตามกฎหมายทางสังคมที่ กำหนด	ปฏิบัติตามข้อกำหนดของสังคมที่ กำหนด	✓
ด้านที่ 3 การ มีจริยธรรมใน การใช้สื่อ ดิจิทัล	มารยาทในการใช้สื่อดิจิทัล	มีมารยาทในการใช้สื่อดิจิทัล	✓
	ใช้สื่อดิจิทัลด้วยความเคารพ	ใช้สื่อดิจิทัลด้วยความเคารพ	✓
	ใช้สื่อดิจิทัลโดยการคำนึงถึงหลัก คุณธรรม จริยธรรม	ใช้สื่อดิจิทัลโดยการคำนึงถึงหลัก คุณธรรม จริยธรรม	✓
	มีสติในการใช้สื่อดิจิทัล	เป็นพลเมืองที่ใช้สื่อในทางที่ ถูกต้องและมีความเหมาะสม	x
ด้านที่ 4 ทักษะการ เข้าถึงสื่อ	สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีได้		x
	มีความสามารถในการใช้ การ	ติดตาม ให้ความสนใจต่อสื่อดิจิทัล	✓
	เข้าใจ การเข้าถึงสื่อข้อมูลดิจิทัล	มีความรู้ความเข้าใจในสื่อดิจิทัล	

คุณลักษณะ (ด้าน)	พฤติกรรมบ่งชี้		ความ สอดคล้อง
	การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร	สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง	
อย่างมี วิจารณญาณ	มีวิจารณญาณในการใช้สื่อดิจิทัล	มีวิจารณญาณ การคิดวิเคราะห์ แยกแยะในการใช้สื่อดิจิทัล	✓
	มีความเข้าใจในการใช้สื่อดิจิทัล	การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล	✗
ด้านที่ 5	การเข้าถึงสื่อดิจิทัลอย่าง	มีการเข้าถึงสื่อดิจิทัลอย่าง	✓
ทักษะในการ	ปลอดภัย	ปลอดภัย	
รักษาความ	การป้องกันภัยคุกคามบนโลก	มีการป้องกันภัยคุกคามบนโลก	✓
ปลอดภัยของ	ออนไลน์	ออนไลน์	
ตนเองในโลก	การคำนึงถึงความปลอดภัยใน	ตระหนักถึงความปลอดภัยในการ	✓
ออนไลน์	การเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัว	เก็บข้อมูลของตนเอง	
	มีแนวทางในการรักษาความ	ไม่เปิดเผยข้อมูลจากความเป็น	✗
	ปลอดภัยในการใช้เทคโนโลยี	จริงหรือการเปิดเผยข้อมูลของ ผู้อื่น	

จากการศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลจากแหล่งข้อมูลเอกสารและจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่าคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดิจิทัลแบ่งเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 1 ทักษะการใช้เทคโนโลยี มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีเจตคติที่ดี เคารพสิทธิ เสรีภาพ และความเห็นของผู้อื่น ใช้เทคโนโลยีภายใต้กฎหมายกำหนด ด้านที่ 2 การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีความรับผิดชอบต่อสังคม เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านที่ 3 การมีจริยธรรมในการใช้สื่อดิจิทัล มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีมารยาทในการใช้สื่อดิจิทัล ใช้สื่อดิจิทัลโดยการคำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรม ด้านที่ 4 ทักษะการมีวิจารณญาณในการใช้สื่อมีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีความสามารถในการใช้ การเข้าใจ การเข้าถึงสื่อและข้อมูลดิจิทัล มีวิจารณญาณในการใช้สื่อดิจิทัล และด้านที่ 5 ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ป้องกันภัยคุกคามบนโลกออนไลน์และการคำนึงถึงความปลอดภัยในการใช้งานและการเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัว

ผลการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสังเคราะห์เอกสารและจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง นำมาสร้างแบบสอบถามเพื่อสำรวจคุณลักษณะพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ คณาจารย์สอนระดับปริญญาตรีและ นิสิต นักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 150 คน สามารถสรุปผลได้ดังนี้

คุณลักษณะ (ด้าน)	พฤติกรรมบ่งชี้	เห็นด้วย (ร้อยละ)	ไม่เห็นด้วย (ร้อยละ)	สามารถ นำไปใช้ได้
ด้านที่ 1 ทักษะ การใช้ เทคโนโลยี มี พฤติกรรมบ่งชี้	ความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีและ นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์	79.00	21.00	✓
	มีเจตคติที่ดี	90.00	10.00	✓
	เคารพสิทธิ เสรีภาพ และความคิดเห็น ของผู้อื่น	76.00	23.00	✓
	ใช้เทคโนโลยีภายใต้กฎหมายกำหนด	78.00	11.00	✓
	มีมุมมองด้านบวกต่อเทคโนโลยี	44.00	56.00	✗
ด้านที่ 2 การมี ปฏิสัมพันธ์กับ ผู้อื่น	มีความรับผิดชอบต่อสังคม	68.00	22.00	✓
	เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อ สังคม	69.00	31.00	✓
	มีส่วนร่วมกับการกิจกรรมชุมชน	40.00	51.00	✗
	ปฏิบัติตามข้อกำหนดของสังคมที่กำหนด	44.00	56.00	✗
ด้านที่ 3 การมี จริยธรรมใน การใช้สื่อดิจิทัล	มีมารยาทในการใช้สื่อดิจิทัล	89.00	11.00	✓
	ใช้สื่อดิจิทัลด้วยความเคารพ	43.00	52.00	✗
	ใช้สื่อดิจิทัลโดยการคำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรม	82.00	11.00	✓
ด้านที่ 4 ทักษะ การเข้าถึงสื่อ อย่างมี วิจารณญาณ	มีความสามารถในการใช้ การเข้าใจ การ เข้าถึงสื่อและข้อมูลดิจิทัล	58.00	11.00	✓
	มีวิจารณญาณในการใช้สื่อดิจิทัล	70.00	21.00	✓
	มีการเข้าถึงสื่อดิจิทัลอย่างปลอดภัย	46.00	51.00	✗
ด้านที่ 5 ทักษะ ในการรักษา ความปลอดภัย ของตนเองใน โลกออนไลน์	ป้องกันภัยคุกคามบนโลกออนไลน์	61.00	30.00	✓
	คำนึงถึงความปลอดภัยในการใช้งานและ	66.00	33.00	✓
	การเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัว			

จากผลของความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี สามารถสรุป คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี ดังนี้

ด้านที่ 1 ทักษะการใช้เทคโนโลยี มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ 1) ความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ 2) มีเจตคติที่ดี 3) เคารพสิทธิ เสรีภาพ และความคิดเห็นของผู้อื่น 4) ใช้เทคโนโลยีภายใต้กฎหมายกำหนด

ด้านที่ 2 การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ 1) มีความรับผิดชอบต่อสังคม 2) เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

ด้านที่ 3 การมีจริยธรรมในการใช้สื่อดิจิทัล มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ 1) มีมารยาทในการใช้สื่อดิจิทัล 2) ใช้สื่อดิจิทัลโดยการคำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรม

ด้านที่ 4 ทักษะการ

เข้าถึงสื่ออย่างมีวิจารณญาณ มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ 1) มีความสามารถในการใช้ การเข้าใจ การเข้าถึงสื่อและข้อมูลดิจิทัล 2) มีวิจารณญาณในการใช้สื่อดิจิทัล **ด้านที่ 5 ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์** มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ 1) ป้องกันภัยคุกคามบนโลกออนไลน์ 2) คำนึงถึงความปลอดภัยในการใช้งานและการเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัว

อภิปรายผล

จากการศึกษาสภาพปัญหาของพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรีจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ มีความสอดคล้องกันในประเด็นการใช้สื่อและเทคโนโลยีในทางที่ผิด ขาดการวิเคราะห์ข้อมูล ขาดวิจารณญาณในการรับข้อมูลข่าวสาร การขาดวิจารณญาณในการรับสื่อและมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จตุพร ขาวมาลา เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองวิชาชีพสำหรับนักศึกษาพยาบาล ในด้านการมีความซื่อสัตย์ คุณธรรมและจริยธรรม เป็นพื้นฐานของความเป็นพลเมือง (จตุพร ขาวมาลา, 2561)

และจากผลการศึกษาคณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี โดยการศึกษาจากข้อมูลจากเอกสาร การศึกษาจากการสัมภาษณ์และนำข้อมูลที่ได้มาทำการการศึกษาจากการสำรวจ พบว่า คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดิจิทัลทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ 1 ทักษะการใช้เทคโนโลยี มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ มีเจตคติที่ดี เคารพสิทธิ เสรีภาพ และความคิดเห็นของผู้อื่น (Castells, M., 2001) ใช้เทคโนโลยีภายใต้กฎหมายกำหนด (Choi, M., 2016) ด้านที่ 2 การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Coleman, S. & G. B. J., 2009) เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม (Johnson, D. W., & Johnson, R. T., 2017) ด้านที่ 3 การมีจริยธรรมในการใช้สื่อดิจิทัล มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีมารยาทในการใช้สื่อดิจิทัล (Lyons, R., 2012) ใช้สื่อดิจิทัลโดยคำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรม ด้านที่ 4 ทักษะการมีวิจารณญาณในการใช้สื่อมีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ มีความสามารถในการใช้ การเข้าใจ การเข้าถึงสื่อและข้อมูลดิจิทัล มีวิจารณญาณในการใช้สื่อดิจิทัล (Mossberger, K. et al., 2007) และด้านที่ 5 ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ มีพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ป้องกันภัยคุกคามบนโลกออนไลน์และคำนึงถึงความปลอดภัยในการใช้งานและการเก็บรักษาข้อมูลส่วนตัว (Osterman, M. D., 2012) มีข้อสังเกตว่า คุณลักษณะด้านที่ 1 ทักษะการใช้เทคโนโลยี พฤติกรรมบ่งชี้เรื่องการมีเจตคติที่ดีนั้นเป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นพฤติกรรมที่สะท้อนในเรื่องการใช้เทคโนโลยีเชิงประจักษ์ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) ที่กล่าวว่า การมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้สื่อและเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่สำคัญในการเริ่มต้นการสร้างสรรคและพัฒนาสังคมจากการใช้สื่อและเทคโนโลยี คุณลักษณะที่ 3 ด้านการมีจริยธรรม

ในการใช้สื่อดิจิทัล พฤติกรรมบ่งชี้ในเรื่องมารยาทในการใช้สื่อดิจิทัลจากการสำรวจมีผู้เห็นด้วยสูงถึงร้อยละ 89.00 แสดงให้เห็นว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยว่ามารยาทในการใช้สื่อดิจิทัลเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่เป็นพื้นฐานในการเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์เชิงลึก เรื่องปัญหาเรื่องการขาดมารยาทและละเมิดสิทธิของผู้อื่นผ่านการใช้สื่อดิจิทัลเป็นเครื่องมือ เช่น การแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งต่าง ๆ บนโลกออนไลน์โดยการขาดการคำนึงถึงหลักมนุษยธรรม ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อนเป็นสาเหตุที่สำคัญในการทำให้เกิดปัญหาในสังคมไทย และยังสอดคล้องกับการศึกษา ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ที่กล่าวว่าพลเมืองดิจิทัลนั้นต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Digital Empathy) ต้องมีความสามารถในการเห็นอกเห็นใจ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นบนโลกออนไลน์ นอกจากนี้ยังมีคุณลักษณะอีกด้านหนึ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง คือ ด้านที่ 4 การเข้าถึงสื่ออย่างมีวิจารณญาณ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะในปัจจุบันที่โลกหมุนไปอย่างรวดเร็ว การโอนถ่ายข้อมูลข่าวสารนั้นมีความรวดเร็วตามไปด้วย (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2561) นอกจากนี้ยังผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่พบว่า เด็กไทยส่วนใหญ่นั้นขาดความมีวิจารณญาณในการเข้าถึงและใช้สื่อเทคโนโลยี ส่วนใหญ่ใช้ไปในทางที่ขาดประโยชน์และทำให้กระทบต่อการศึกษา ทำให้เห็นว่าการมีวิจารณญาณในการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในโลกปัจจุบัน อย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นเชิงประจักษ์ว่า พลเมืองไทยในยุคดิจิทัลนั้นควรมีลักษณะของความเป็นพลเมืองดิจิทัลเพื่อช่วยในการก้าวทันโลกในยุคดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงไป (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาสภาพปัญหาและคุณลักษณะของพลเมืองดิจิทัลกับนิสิตสิ่งที่ผู้วิจัยได้ทำการค้นพบคือสภาพปัญหาที่สำคัญคือการใช้สื่อและเทคโนโลยีในทางที่ผิดและคุณลักษณะทั้ง 5 ด้านจากที่กล่าวข้างต้นที่พลเมืองดิจิทัลควรมี คือ คุณธรรมจริยธรรมด้านการใช้สื่อและควรใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ควรได้รับการปลูกฝังตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่การวิจัยในครั้งนี้เป็นการหาข้อมูลกับนิสิตนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยเท่านั้น ซึ่งในครั้งต่อไปผู้วิจัยวางแผนการต่อยอดการวิจัยในการศึกษาสภาพปัญหาและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาด้วยและอาจมีการเสนอแนะแนวทางแก้ไขเพิ่มเติมในงานวิจัยครั้งต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความเรื่อง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี จากเนื้อหาที่นำมาเขียนในบทความนี้ เป็นส่วนหนึ่งของปริญญาานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนารูปแบบ การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตระดับปริญญาตรี สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (พลเอก ดาว์พงษ์ รัตนสุวรรณ). กรุงเทพมหานคร: สำนักปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ.
- จตุพร ขาวมาลา. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองวิชาชีพสำหรับนักศึกษาพยาบาล. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภัทริกา วงศ์อนันต์นนท์. (2557). พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชน. วารสารพยาบาลทหารบก, 15(2), 173-178.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2561). พลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship). เรียกใช้เมื่อ 9 พฤษภาคม 2563 จาก [https://www.thaihealth.or.th/Content/48161-พลเมืองดิจิทัล %20\(Digital%20 Citizenship\).html](https://www.thaihealth.or.th/Content/48161-พลเมืองดิจิทัล%20(Digital%20%20Citizenship).html)
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). การสำรวจเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน. เรียกใช้เมื่อ 9 พฤษภาคม 2563 จาก <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/สำรวจ/เทคโนโลยีสารสนเทศ/เทคโนโลยีในครัวเรือน>
- Castells, M. (2001). The Internet galaxy: Reflections on the Internet, business, and society. New York: Oxford University Press.
- Choi, M. (2016). A Concept Analysis of Digital Citizenship for Democratic Citizenship Education in the Internet Age. In Columbus. The Ohio State University.
- Coleman, S. & Jay G. Blumler. (2009). The Internet and Democratic Citizenship: Theory Practice and Policy. New York: Cambridge University Press.
- Johnson, D. W. & Johnson, R. T. (2017). Cooperative Learning. In Minnesota. University of Minnesota.
- Lyons, R. (2012). Investigating Student Gender and Grade Level Differences in Digital Citizenship Behavior. In Doctor of Education. College of Education Walden University, Minnesota.
- Mossberger, K. et al. (2007). Digital Citizenship. London: The MIT Press.

Osterman, M. D. (2012). Digital Literacy: Definition Theoretical Framework and Competencies. Retrieved May 17, 2020, from <https://core.ac.uk/reader/46946450>